

Apen worden ernstig bedreigd in hun voortbestaan

Met de presentatie van het boek 'Gorilla's in de Mist' lanceerde het Wereld Natuur Fonds-Nederland op 8 november 1984 in de Apenheul te Apeldoorn de actie 'Red de apen wereldwijd'. Speciaal voor deze gelegenheid kwam de bekende dr. Dian Fossey, auteur van het boek, vanuit Zaïre naar Nederland.

Overall op aarde worden apen ernstig in hun voortbestaan bedreigd. Minstens tien soorten lopen het reële gevaar binnenkort uit te sterven. In totaal is ongeveer een derde deel van alle nu bekende apensoorten bedreigd, terwijl ook de nu nog algemene soorten met verontrustende snelheid in aantal afnemen. Jacht en handel hebben vanouds een zware wissel op de apenpopulaties getrokken. De belangrijkste bedreiging bestaat tegenwoordig echter uit de aantasting van de leefgebieden van deze dieren. Apen zijn meestal bewoners van tropische en subtropische bossen.

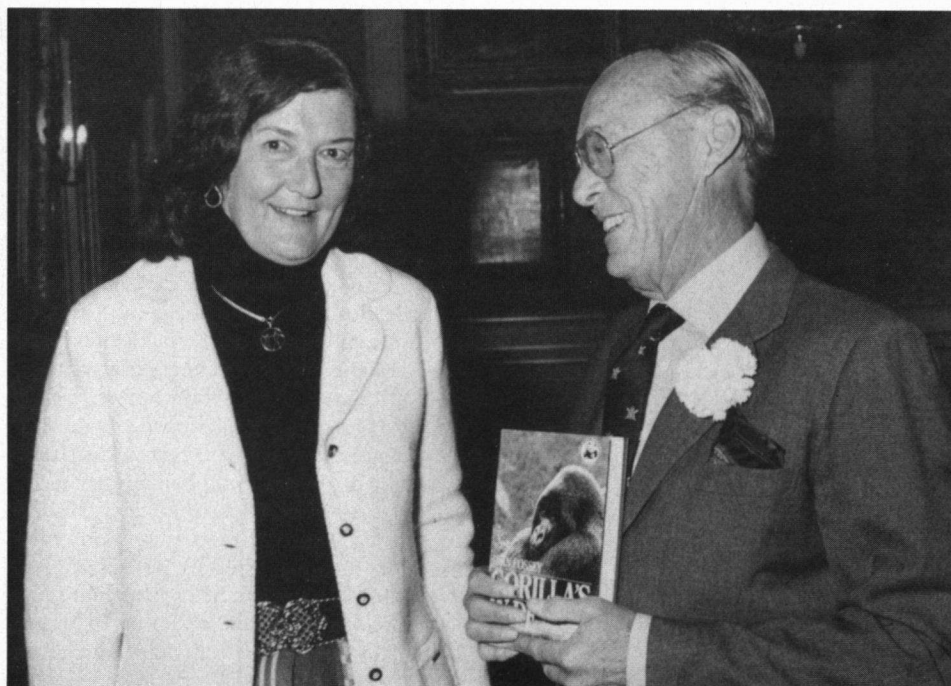
Omdat tussen 1950 en 1980 al de helft van de tropische wouden is verdwenen, zullen volgens het 'Primate Conservation Appeal' -een internationale groep van wetenschappers die zich bezighoudt met het bestuderen van apen en halfapen- de komende 10-20 jaar beslissend zijn voor het voortbestaan voor vele soorten.

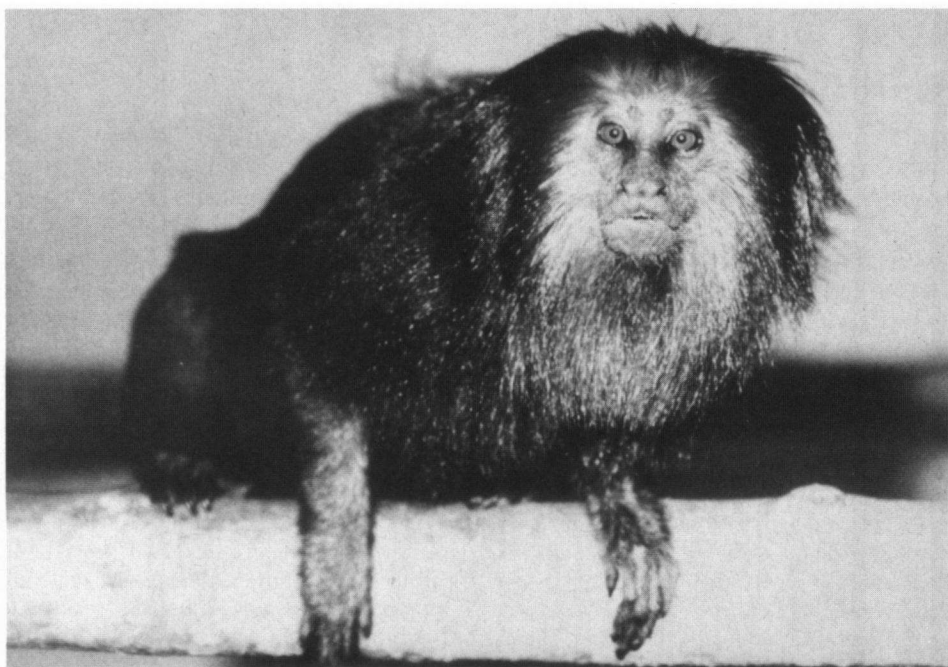
Op dit moment wordt in verschillende pro-

jecten in Latijns Amerika, Afrika en Azië gewerkt aan de bescherming en het behoud van apen. Met de nieuwe actie wil het Wereld Natuur Fonds bijdragen aan de financiering van een aantal van deze studies. Gekozen is voor projecten die zich bezighouden met onderwerpen die volgens het 'Primate Conservation Appeal' prioriteit verdienen:

- het behoud en de bescherming van de Berggorilla in Oost-Afrika, een dier met een wereldpopulatie van minder dan 350 exemplaren
- het behoud van de Spinaap en het Rood-

De auteur van het boek, Dr. Dian Fossey, overhandigt hier het eerste exemplaar aan ZKH Prins Bernhard, president van het Wereld Natuur Fonds-Nederland.
Foto: Wereld Natuur Fonds.





stuitleeuwaapje in Brazilië met wereldpopulaties van respectievelijk 300 en 100 dieren

- het opstellen van een samenhangende educatie- en coördinatiestrategie op het gebied van de bescherming van apen over de hele wereld.

Het streefbedrag van de actie 'Red de apen wereldwijd' is f 750.000,—. Het is de bedoeling om binnen het kader van deze actie ook ontbrekende gelden bijeen te brengen voor de realisering van het vijfjarenplan in Indonesië. In samenwerking met de Indonesische autoriteiten werd dit plan in 1982 door het WNF gestart. Het gaat hierbij om de instelling en het beheer van omvangrijke oerwoud-reservaten, waarin ook vele soorten apen voorkomen.

Speciaal in het kader van de actie heeft het WNF, in samenwerking met uitgeverij Veen, het boek 'Gorilla's in de Mist' uitgebracht. In dit boek verhaalt de Amerikaanse biologe Dian Fossey van de studie die ze gedurende dertien jaar verrichtte aan de Berggorilla, één van de bedreigde apensoorten waaraan het geld van de actie besteed zal worden. Aan allen die de actie met een gift van f 50,— of meer steunen (giro 44466, WNF Zeist, onder vermelding van 'Red de apen wereldwijd'), wordt dit boek toegezonden.

foto boven:

Het voortbestaan van het Roodstuitleeuwaapje hangt aan een zijden draad; er leven nu minder dan honderd van deze dieren in het wild.

foto onder:

Het leefgebied van de Berggorilla bevindt zich in het gebergte van de Virunga vulkanen, op de grens van Zaïre, Rwanda en Uganda.

Foto's: Wereld Natuur Fonds.

Komen apen op de koffie?

De Muriqui of Spinaap wordt alleen aangetroffen in enkele bossen in Zuidoost-Brazilië. Het is een soort die reeds rond het jaar 1800 door Europeanen gewaardeerd werd om zijn eetbaarheid. Deze eigenschap dreigt het dier noodlottig te worden, ook al omdat de Atlantische regenbossen waarin hij leeft tot de meest bedreigde wouden ter wereld horen.

Van de bossen die Brazilië eens bedekten, zijn nu nog steeds kleine fragmenten over. De vernietiging -ten behoeve van stedenbouw, industrie, houtskoolwinning, weiden en plantages- is het ergst geweest in de vlakke, gemakkelijk toegankelijke kuststreek. Daar is nu waarschijnlijk minder dan 1% relatief ongestoord bos te vinden. Mèt het regenwoud zijn ook vele apen verdwenen. Eén van de slachtoffers is de Spinaap, de meest bedreigde aap in het gebied en nu, met een wereldpopulatie die onder de 300 exemplaren is gezakt, zelfs een van de meest be-

dreigde dieren ter wereld.

Het enige gebied waar de Spinaap op dit moment echt veilig is, is de Fazenda Montes Claros, een grote koffieplantage met ongeveer 1000 hectaren ongestoord bos. De eigenaar van de plantage beschermt dit bos, waarin ook de bedreigde Brulaap voorkomt, al meer dan veertig jaar. Daardoor heeft het van alle bossen in Oost-Brazilië de hoogste dichtheid aan apen.

Montes Claros neemt om twee redenen een sleutelpositie in voor de bescherming van de Spinaap. Ten eerste heeft het de grootste groep van deze dieren (40-50 stuks) ter wereld en ten tweede zijn de dieren in dit bos zeer goed zichtbaar. Dit laatste heeft zowel positieve als negatieve gevolgen. Pluspunt is dat het dier op de Fazenda goed bestudeerd kan worden. Negatief is dat het dier een gemakkelijke prooi voor jagers is, een feit dat in de toekomst desastreuze gevolgen kan hebben. Nu is de Spinaap op de plantage nog goed beschermd maar de erfgenamen van de 75 jaar oude eigenaar lijken vooralsnog niet van plan te zijn de bescherming van de Muriqui voort te zetten. Het is dus zaak het bos op de koffieplantage aan te kopen vóórdat de huidige eigenaar overlijdt. Het Wereld Natuur Fonds wil met de actie 'Red de apen wereldwijd' bijdragen aan de aankoop van een be-

langrijk deel van het bos.

Verwacht wordt dat door dit initiatief de Braziliaanse regering samen met particuliere natuurbeschermingsorganisaties in Brazilië het gehele beschermingsproject verder van de grond zal tillen.

Leeuwaapjes ernstig bedreigd

Leeuwaapjes danken hun naam aan de glanzende manen die hun schouders en hals grotendeels bedekken. Ze komen nu nog alleen voor in enkele verspreid liggende gebieden in Zuidoost-Brazilië. Juist de bossen langs de kust van de Atlantische Oceaan, het leefgebied van deze aapjes, hebben zwaar geleden onder de kolonisatie van Brazilië. Grote bosgebieden zijn omgezet in suiker-, koffie-, cacao-, rubber- en bananenplantages. Daarnaast is het gebied enorm verstedelijkt: de nog resterende Leeuwaapjes leven in het dichtsbevolkte deel van het land.

Er zijn drie soorten Leeuwaapjes die alle ernstig bedreigd zijn. Het zeldzaamst is het zogenaamde Roodstuitleeuwaapje. Van dit dier heeft men lange tijd gedacht dat het al uitgestorven was. Vanaf 1905 werd de soort niet meer gezien, totdat hij in 1970 'herondekt' werd bij de 'Morro di diabo' (Berg van de Duivel). In 1981 bleek dat in dit gebied verreweg het grootste deel van de wereldpopulatie





De Spinaap leeft in de Atlantische regenwouden van Zuidoost-Brazilië, de meest bedreigde bossen ter wereld.

Foto: Wereld Natuur Fonds.

(die nu uit minder dan honderd exemplaren bestaat) huisde.

Ondanks het feit dat 'Morro di Diabo' een staatsnatuurreservaat is, wordt het roodstuitleeuwaapje met uitsterven bedreigd. Zo kunnen de vijf bewakers die er patrouilleren, niet voorkomen dat er in het 37000 ha grote gebied gestroopt wordt. Ernstiger nog zijn de plannen voor aanleg van een vliegveld en een stuwdam vlak bij het reservaat. Indien de stuwdam inderdaad wordt aangelegd, zal een achtste deel van het gebied verloren gaan.

De Internationale Unie tot Behoud van de Natuur en de Natuurlijke Hulpbronnen (IUCN) stelt dat het voortbestaan van het Roodstuitleeuwaapje voornamelijk afhangt van het effectief beheren van het 'Morro di Diabo'-reservaat.

Een gedeelte van het geld dat met de nieuwe WNF-actie 'Red de apen wereldwijd' wordt ingezameld, zal daarom besteed worden aan een project dat tot doel heeft zo'n beheersplan op te stellen. Daarvan zal overigens niet alleen het Roodstuitleeuwaapje profiteren maar ook de Jaguars, Tapirs en Rode Ara's die in dit unieke bosreservaat leven.

Apenheul

Een moderne dierentuin is niet langer zomaar een pretpark. Naast een recreatieve waarde hoort de dierentuin een belangrijke rol in natuurbeschermings-educatie en soortenbehoud te vervullen. Apenheul is weliswaar bekend om zijn groepen vrijlopende apen, maar er worden -veelal buiten het gezichtsveld van de gewone bezoeker- ook heel andere taken gediend. Een voorbeeld daarvan is het fokprogramma voor de Leeuwaapjes (het betreft hier het Gouden Leeuwaapje, *L. rosalia*, niet te verwarren met het Roodstuitleeuwaapje, *L. chrysopygus*).

In 1965 werd duidelijk dat de populatie van Leeuwaapjes in de natuur schrikbarend achteruit ging. Het Smithsonian Institute en de dierentuin Washington besloten daarom tot het opzetten van een serieus fokprogramma met de toenmaals circa 25 in gevangenschap levende dieren. Als derde in Europa werd Apenheul, naar aanleiding van zijn resultaten met andere Zuidamerikaanse dwergapen, uitgenodigd om aan dit programma mee te werken. In 1981 arriveerden van het Smithsonian Institute de eerste Leeuwaapjes op Apenheul. Dank zij dit mondiale programma is de populatie in gevangenschap nu uitgegroeid tot ruim 400 dieren, terwijl in het wild de populatie daalde tot minder dan 150 die-

Biografie dr. Dian Fossey

Als etholoog en deskundige op het gebied van apen, is dr. Dian Fossey wereldberoemd. Zij is de expert wanneer het gorilla's betreft. Dian Fossey is geboren in San Francisco (Californië) en was al vroeg geïnteresseerd in dieren. Na haar zeggen, wist ze reeds vanaf haar zevende jaar dat ze naar Afrika zou gaan om daar met dieren te werken.

In 1954 voltooide dr. Fossey haar opleiding in de arbeidstherapie. Na haar studie werkte zij als therapeute in vier Californische ziekenhuizen. Gedurende een periode van elf jaar is zij afdelings-directrice geweest van een ziekenhuis voor gehandicapte kinderen in Kentucky. In 1974 studeerde ze aan de universiteit van Cambridge af in de zoölogie. In 1967 werd Dian Fossey uitgezonden naar voormalig Kongo, nu Zaïre, om het eerste veldonderzoek naar de Berggorilla op te starten. Nadat zij haar werk door opstanden moest onderbreken, zette zij in Rwanda het Karisoke-onderzoekscentrum op. Daar, hoog in het afgelegen regenwoud van de Virunga bergen, wordt dr. Fossey's gorilla-onderzoek tot op de dag van vandaag voortgezet. In 1980 keerde zij terug naar de Verenigde Staten en werd gast-docente aan de Cornell-universiteit in New York. Dr. Fossey is tegenwoordig project-coördinatrice van het Karisoke onderzoekscentrum en verdeelt haar tijd tussen haar kamp in Rwanda en de academische aangelegenheden in de Verenigde Staten.

Over dr. Fossey's werk wordt veel gepubliceerd, zowel wetenschappelijke als populaire tijdschriften. Zo zijn er artikelen verschenen in 'National Geographic', 'Geo' en 'Natural History'. Haar gorilla-onderzoek is het onderwerp geweest van veel krantenartikelen en zelfs van enkele films, onder andere van de National Geographic Society ('Gorilla's') en David Attenborough's BBC-serie 'Life on Earth'.

ren. In juni 1984 zijn voor het eerst Leeuwaapjes, die in gevangenschap werden geboren, teruggebracht naar het wild en uitgezet in het Braziliaanse natuurreserveaat Poco das Antas.

Natuurlijk loopt zo'n fokprogramma via stamboeken. Apenheul werkt niet alleen mee aan het stamboek van de Leeuenaapjes, maar ook aan dat van Springtamarins, Slingerapen, Pygmee-Oeistities en Gorilla's.

De twaalf dieren sterke gorilla-groep in Apel-

doorn wordt door vakmensen uit de gehele wereld beschouwd als één van de indrukwekkendste in gevangenschap. Die faam van Apenheuls-groep is vooral te danken aan het natuurlijke gedrag en het feit dat alle jongen door hun moeder worden grootgebracht. In minder goed geoutilleerde dierentuinen moeten de daar geboren gorilla-babies bijna altijd met de fles worden opgevoed. Dat leidt tot een surrogaat gorilla.

De doodskopaapjes-groep op Apenheul is een ander voorbeeld van een stap voorwaarts. Deze groep van 94 dieren wekt zelfs bij de minder geïnteresseerde bezoeker verwondering over de natuur.

Een bewondering voor de natuur is een eerste stap op weg naar medewerking aan natuurbeschermingsprojecten. Mede daardoor weten natuurbeschermingsorganisaties en moderne dierentuinen elkaar steeds beter te vinden.

Wie het apenpark in Apeldoorn niet kent kan daar in 1985 dagelijks terecht tussen 1 april en 1 november.

■ Wereld Natuur Fonds, postbus 3700 AA Zeist, 03404-22164.

Gorilla's in de mist

Dit boek geeft het Wereld Natuur Fonds cadeau aan allen die minstens een gift van f 50,- overmaken voor de actie 'Red de Apen Wereldwijd'. In dit boek beschrijft de Amerikaanse antropologe Dian Fossey haar ervaringen met Berggorilla's in Afrika. Dertien jaar leefde de Amerikaanse tussen deze mensapen, die in kleine familiegroepen leven op de uitgedoofde vulkanen van het Virungagebergte, gelegen in Zaïre, Roanda en Oeganda. Het is de grootste van de grote mensapen, die op het ogenblik helaas tot de meest bedreigde diersoorten ter wereld wordt gerekend. Vervolgd en uit zijn leefgebied verdrongen door de mens is de gorilla in aantal teruggelopen tot zo'n 4000 dieren, waarvan nog maar 240 Berggorilla's 'Een getal dat schrikt afsteekt bij de 4,8 miljard mensen op aarde' schrijft de Prins der Nederlanden in zijn voorwoord. Het is daarom van het grootste belang dat het woongebied van de mensapen beschermd wordt tegen de opdringerige mens. Met name zijn stropers een grote bedreiging voor deze dieren.

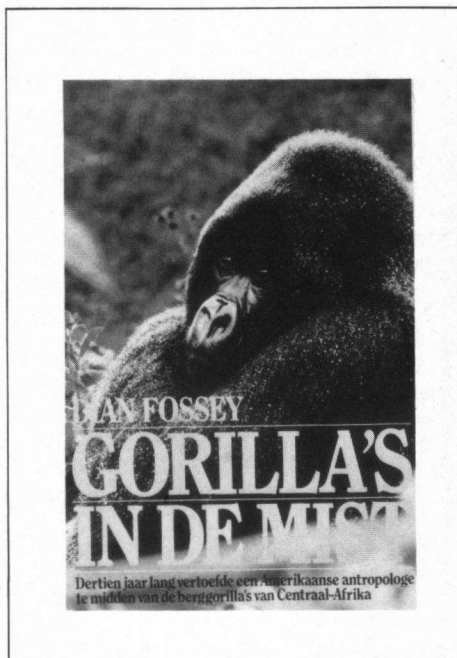
Mensapen zijn schuwe vegetariërs en het kostte Dian Fossey dan ook jarenlang om het vertrouwen van de Berggorilla's te winnen. In het boek doet de schrijfster uitvoerig verslag van haar vele ervaringen. Zij beschrijft het dagelijks leven en de ontwikkeling van gorillagroepen, de hiërarchische verhoudingen en de onderlinge genegenheid tussen de verschillende individuen en de relaties met andere groepen. Zij laat de lezer kennismaken met onder andere Coco en Pucker, baby's die op tragische wijze wees werden. Maar ook met uncle Bert, de jongste zilverrug, die leerde hoe hij zijn groep bij elkaar moest houden en hoe hij met zijn verantwoordelijkheid moest omgaan en met Digi, het jonge mannetje dat, door het ontbreken aan leeftijdsgenoten, zich tot mensen aangetrokken voelde en het speciale vriendje werd van Dian Fossey.

Dian Fossey: *Gorilla's in de mist*. 338 bladzijden, vele figuren, kleuren- en zwart-wit foto's, vertaald uit het Engels door H. Heij (1984). Uitg. L.J. Veen b.v., Utrecht. Prijs (paperback) f 39,50.

Kikvorsen in Frankrijk

Het onderzoek ingesteld door jonge natuurbeschermers die proberen de periodieke migraties van de kikvorsachtigen te verzekeren en hun acties om hiervoor begrip te kweken hebben de steun gekregen van de overheid en de openbare instellingen. Op 17 april 1984 zijn de constructies die zijn aangebracht in de buurt van het dorp Kruth in de Vogezen in de Elzas in Oost-Frankrijk officieel aan het publiek voorgesteld. Het betreft hier een première voor Frankrijk: met behulp van betonnen pijpen zijn onder een verkeersweg, die twee dorpen verbindt ondergrondse passages aangelegd om duizenden kikvorsachtigen in staat te stellen tijdens de paartijd de weg over te steken zonder daarbij te worden vermord. In enkele dagen verlaten de kikvorsen het woud in de Vogezen om naar het meer van Kruth-Wildenstein te trekken (in het departement Haut-Rhin) waar zij het watermilieu vinden dat zij nodig hebben voor hun honeymoon.

Kikvorsen worden steeds zeldzamer; zij worden bedreigd door de massale sterfte op verkeerswegen, het verdwijnen van hun biotoop, onderzoek en het vangen voor de consumptie. De consumptie zou trouwens kunnen leiden tot het uitzetten in Frankrijk van uit-



heemse soorten. Op 23 november 1984 wordt in Parijs door het Museum voor Natuurhistorie een Colloquium georganiseerd over de consumptie van kikkerbiljetjes, een fenomeen dat de laatste jaren in Frankrijk vertienvoudigd is.

Musée d'histoire naturelle, 55 rue Cuvier, 75005 Parijs.

Franse visserijwet goedgekeurd

Het wetsvoorstel op de binnenvisserij en het beheer van viswaters is met algemene stemmen aangenomen. Betroffen zijn meer dan 4,5 miljoen amateur- en beroepsvissers, bijna 275.000 km waterlopen en 55.000 ha stilstaand water. De wet berust op drie beginselen: een betere bescherming van de vaderlandse visbestanden, het verzekeren van een evenwichtig beheer van de zoetwatervissen en een duidelijker en eenvoudiger regeling van visaktes. Nieuw is dat niet alleen de vis beschermd wordt maar ook de biotoop van de vis door strengere voorschriften voor de bescherming van het visbestand; voor de eerste keer wordt het belang erkend van de habitat van de vis. Voortaan is een vergunning vereist voor iedere activiteit en ieder project waardoor gebieden die van belang zijn voor het overleven van de vissen, schade zou kunnen worden toegebracht.

Actualité Environnement, no. 55.